

КЛИФЪРД САЙМЪК КОЙ СИ ТИ, ТАМ В СКАЛИТЕ?

Превод от руски: Цвета Пеева, 1978

chitanka.info

1

Скиташе по хълмовете и узнаваше какво са видели тези хълмове през различните геологични епохи. Слушаше звездите и записваше какво си говорят. Откри съществуването, зазидано в скалите. Покатерваше се на дървото, по което преди се бяха катерили само рисове, когато са се завръщали в пещерата, издълбана от времето и дъждовете в отвесната канара. Живееше самотен в изоставената ферма, разположена на високия и тесен гребен малко след вливането на двете реки. А най-близкият му съсед — как не го е грях — измина цели тридесет мили до окръжния град да съобщи на шерифа, че той, който вникваше в тайните на хълмовете и звездите — краде кокошки.

Приблизително след седмица шерифът се отби във фермата и, щом влезе в двора, забеляза човека, който седеше на верандата в креслото-люлка, с лице към хълмовете. Шерифът се спря до стълбата, която водеше на верандата, и се представи:

— Шериф Харли Шепърд. Бях по тия места и се отбих при вас. Има навярно пет години, откакто не съм идвал във вашия край. Отскоро се преселихте тук, нали?

— От три години — отвърна той. — Казвам се Уолъс Даниълз. Качете се, ще поседим, ще поприказваме.

Шерифът се качи на верандата, ръкува се и седна в креслото.

— Както виждам не обработвате земята — каза шерифът.

Обраслото в плевели поле опираше чак до оградата на двора. Даниълз поклати глава:

— Имам, колкото аз да живея, а повече не ми трябва. Отглеждам кокошки, да ми носят яйца. Две крави, за да ми дават мляко и масло. Свине за месо — само че аз не мога да ги коля и се налага да викам другиго. Е и разни там зеленчуци, разбира се, това е всичко.

— Предостатъчно е — потвърди шерифът. — А фермата вече за нищо не я бива. Старият Еймъс Уилямз я опустоши напълно. Некадърен стопанин беше...

— Нека земята си почине — отвърна Даниълз. — Ако я остави човек така десетина години, дори двадесет пак всичко ще ражда. А сега я бива само за плодене на зайци, мармоти и полски мишки. Без да смятаме птиците. Пъдпъдъци има ужасно много, в живота си не съм виждал толкова.

— Катерички тук винаги е имало в изобилие — подхвана шерифът. — Също и еноти. Мисля, че и у нас има еноти. Не ловувате ли, мистър Даниълз?

— Та аз нямам дори пушка — отвърна Даниълз.

Шерифът се излегна в креслото, като се люлееше.

— Красиви са тук местата — рече той. — Особено наесен. Сякаш някой нарочно боядисва листата. Но вашият участък е дяволски неравен. Ту се издига, ту се снишава... Затова пък е красиво.

— Тук всичко се е запазило така, както е било едно време — отвърна Даниълз. — Морето се е оттеглило от тия места преди четиристотин милиона години. Оттогава, от края на силурския период тук е суша. В нашата страна са се запазили много малко такива кътчета, непроменени от ония древни времена, ако не отиде човек на север, към самия Канадски щит.

— Геолог ли сте, мистър Даниълз?

— Ами! Само се интересувам от тия неща. Дилетант съм. Все някак трябва да убия времето си, ето защо се шляя нагоре-надолу. А на хълмовете щеш не щеш се сблъскваш с геологията. Заинтересува ме. Веднъж намерих вкаменен брахиопод, реших да узная повечко за тях. Изписах си разни книжки, взех да чета. Едното повлече след себе си друго, така и тръгна...

— Брахиоподите като динозаврите ли са? Не съм чувал някога тук да е имало динозаври.

— Не, не са динозаври — отвърна Даниълз. — Брахиоподите, които намерих, са живеели много преди динозаврите. Те са съвсем малки, като молюските или стридите. Само раковините им са по-иначе завити. Моите брахиоподи са много древни, измрели са преди милиони години. Но има видове, които са оцелели и до наши дни. Наистина съвсем малко.

— Трябва да е интересно да се занимаваш с такива неща.

— Да, интересно е — отвърна Даниълз.

— Познавате ли стария Еймъс Уилямз?

— Не. Умрял е, преди да се преселя тук. Купих земята чрез банката, която се разпореждаше с имуществото му.

— Стар глупак — заяви шерифът, — изпокарал се беше с всички съседи. Особено с Бен Адамз. Те с Бен водеха истинска междуособна война. Бен твърдеше, че Еймъс не иска да поправи оградата. А Еймъс обвиняваше Бен, че нарочно я събаря, за да може добитъкът му да пасе из ливадите на Еймъс. Между другото, как карате с Бен?

— Ами няма от какво да се оплача — отвърна Даниълз. — Аз всъщност почти не го познавам.

— И Бен не е никакъв фермер — рече шерифът. — Ходи на лов, лови риба, събира женшен, през зимата се занимава с браконьерство. А някога, като се навие, тръгва да търси минерали...

— Тук по хълмовете наистина може да се намери нещичко — отвърна Даниълз. — Олово и цинк. Но добиването им не е изгодно: ще похарчиш повече, отколкото ще изкараш. При днешните цени особено...

— Бен не разбира от дума — продължи шерифът. — На него му дай само интриги да заплита. Все гледа да ухапе някого, нещо да надуши, да уязви някого. Тия дни дойде при мен да се оплаква, че му изчезнали няколко кокошки. А на вас кокошки не са ли ви изчезвали?

Даниълз се усмихна.

— Навърта се тъдява една лисица и понякога си взима нещичко от моя курник. Но аз не се ядосвам. Ако на Бен липсват кокошки, моята лисица ще е виновна.

— Вашата?

— Лисицата, разбира се, не е моя. Но нали и тя живее по тия хълмове. Нещо като съседи сме с нея.

Шерифът се надигна от креслото.

— Не ми се иска да тръгвам — рече той. — Повярвайте ми, с голямо удоволствие бих поседял още с вас така, да си бъбрим, да се люблювам на вашите хълмове.

Даниълз дълго гледа след колата на шерифа, докато тя изчезна зад хълмчето.

„Какво означава посещението на шерифа? — запита се той. — Не се е отбил просто случайно. Дошъл е по работа. Цялото му

дружелюбно празнословие преследваше явно някаква цел. Дали неочакваната му визита не е свързана с Бен Адамз? В какво може да се е провинил този лентяй до мозъка на костите си? Нагъл, подъл, но лентяй. Може би шерифът е подочул, че Адамз вари ракия и е решил да навести съседите му с надежда, че все някой ще се изпусне да каже нещо. Напразен труд — никой няма да проговори: много ги е грижа съседите, че Бен вари ракия. Та кой може да има вреда от това. Пък и колко ли ще навари Бен? Толкова е мързелив, че с каквото и да се заеме, нищо сериозно не излиза.“

Откъм хълмовете се чу дрънкане на хлопатарии. Двете крави на Даниълз бяха решили сами да се върнат в къщи. Излиза, че е по-късно, отколкото си мислеше.

„Ще поседя още малко — реши Даниълз, — и ще трябва да се заловя за работа — да издоя кравите, да нахраня свинете и кокошките, да събера яйцата...“

Но хлопките дрънкаха още далече. Даниълз се излегна в креслото и заби поглед в хълмистата далечина.

И хълмовете се размърдаха, взеха да се изменят пред очите му. Когато това се случи за първи път, той здравата се изплаши. Сега вече попривикна.

Гледаше — а хълмовете меняха очертанията си. По тях се появяваше друга растителност, странни животни. Този път той видя динозаври. Цяло стадо динозаври, впрочем не много едри. По всяка вероятност от средата на триасовия период. Но главното — този път той само наблюдаваше всичко отдалеч, от безопасно разстояние, а не взимаше участие в събитията на миналото, както нерядко се случваше преди.

Даниълз разглеждаше миналото и усещаше някакво безпокойство — динозаврите не го тревожеха, нито по-ранните земноводни, нито другите твари, живели по тия хълмове в ония времена. Тревожеше го истински само съществуването, погребано под пластовете варовик.

Трябва, непременно трябва да разправи на хората. Това, което узна, не бива да угасне с него. И, да кажем, след сто години — може би земната наука тогава ще успее да се справи със задачата да влезе във връзка с обитателя на каменната грамада и дори да го освободи.

Трябва, разбира се, да остави записките си. Че кой друг да се погрижи за това, ако не Даниълз? Именно това и правеше — ден след ден, седмица след седмица той описваше най-подробно всичко, което виждаше, слушаше и узнаваше. С акуратния си почерк бе изпълнил вече три дебели тетрадки и започна четвърта. В тях, доколкото можеше, описваше всичко изчерпателно, старателно и обективно.

Но кой ще повярва на написаното? Дори нещо повече — ще разлисти ли изобщо някой записките? Най-вероятно ще събират прах нейде на някоя лавица и ничия ръка няма да се докосне до тях. А дори и някой някога да ги свали от лавицата и ако не го домързи да разлисти страниците, нима е възможно той или тя да повярва на написаното?

Ясно е като бял ден, че още сега трябва да сподели всичко с някого. И то така, че да му повярва. И най-искрените слова, щом принадлежат на умрял човек, при това на неизвестен, не е трудно да се припишат на болното му въображение. Друга работа е, ако някой учен с авторитет изслуша Даниълз и засвидетелствува, че записаното заслужава доверие: само тогава всичко записано — и това, какво е ставало в древността по тия места, и какво е скрито в недрата на хълмовете — ще придобие силата на факт и ще привлече вниманието на бъдещите поколения.

Към кого да се обърне — към биолог ли? Към невропатолог? Към психиатър? Към палеонтолог? Може би не е толкова важно представител на какъв клон от знанията ще бъде ученият, стига да го изслуша, а не да му се присмее. Главното е да го изслуша, да не му се подиграе.

Както седеше на верандата и разглеждаше динозаврите, пасящи тревичка по хълмовете, човекът, който умееше да слуша звездите, си спомни как веднъж набра кураж и отиде при палеонтолог...

— Бен — каза шерифът, — нещо имаш грешка. Такъв човек като Даниълз не може да краде кокошки. Той си има достатъчно.

— Въпросът е — отвърна Адамз — откъде ги взима.

— Глупости — рече шерифът. — Той е джентълмен. Веднага личи, щом поприказваш с него. Образован джентълмен.

— Щом е джентълмен — запита Адамз, — тогава какво дири в нашия затънтен край? Това не е място за джентълмени. Откакто се е

преселил тук преди две, не, преди три години, пръстът си не е помръднал. Само му дай да се шляе нагоре-надолу по хълмовете...

— Той е геолог — каза шерифът. — Или поне се интересува от геология. Казва, че търси вкаменелости.

Адамз настръхна като куче, забелязало заек.

— Виж каква била работата — промълви той. — На бас се хващам, че не търси никакви вкаменелости.

— Стига — рече шерифът.

— Минерали търси той — продължаваше Адамз. — Разузнава къде има полезни изкопаеми — ето какво прави. По тия хълмове се намират минерали, само трябва да знаеш как да ги търсиш. А виж, геологът познава разните там руди.

— Не мисля, че Даниълз се занимава с издирване на руди. Той само се интересува от геологията. Намерил някакви вкаменелости от молюски.

— А може би търси имане — предположи Адамз. — Може да има карта или някакъв план.

— Дяволите да те вземат — кипна шерифът. — Сам знаеш, че тук няма и помен от съкровища.

— Трябва да има — настояваше Адамз. — Някога през тия места са минавали французи и испанци. А те разбират от тия работи. Търсили са златоносни жили. Заравяли са съкровища в пещерите. Нали откриха в оная пещера отвъд реката скелет в испанска ризница...

— Празни приказки — рече шерифът отвратен. — Някакъв глупак го раздрънка, а ти повярва. Нали идваха от университета, търсеха скелета и нищо не намериха.

— А Даниълз все се вре по пещерите — възрази Адамз. — Сам го видях. Знаеш ли колко часа остана в пещерата, дето я наричаме Рисова бърлога! А за да влезеш в нея, трябва да се покатериш по дървото.

— Ти да не си го следил?

— Разбира се, че го проследих. Нещо е замислил и искам да разбера какво е замислил.

— Внимавай да не те пипне — рече шерифът.

— Дори и да няма съкровища — заяви Адамз, — то има в изобилие олово и цинк. Който открие залежите, ще спечели милиони.

— Най-напред намери капитал — забеляза шерифът.

Адамз заби тока си в земята.

— И, според вас, той е невинен като гълъб, така ли?

— Сам ми каза, че и на него му изчезват кокошки. Краде ги лисица. Изглежда и с твоите се е случило същото.

— Щом лисица му отмъква кокошките, защо не я застреля?

— Ами все му е едно. Пък и пушка няма.

— Като няма пушка и не го привлича ловът, защо тогава не разрешава на другите да ловуват? А щом ме видя с пушката, даже не ме пусна на своя участък. И табела окачил: „Ловът в забранен“. Така ли се отнася човек към съседите си! Винаги съм ходил на лов по тия места. Старият Еймъс, дето не беше от сговорчивите, не възразяваше да постреляме. Открай време сме ходили на лов, където сме искали, и никой не ни е ограничавал...

— Бен — каза шерифът, — ти просто се заяждаш. Даниълз има право да живее, както намери за добре, и да не разрешава лова в своя участък. На твое място бих го оставил на мира. Никой не те кара да го обичаш, но няма защо да го заливаш с помия. Така и до съд може да стигнеш.

2.

... Когато влезе в кабинета на палеонтолога, Даниълз не забеляза веднага човека, който седеше в дъното на стаята зад отрупаното с книжа бюро. По дългите лавици край стените имаше парчета минерали със сраснали в тях вкаменелости. Навсякъде имаше купища книжа. Голямата лошо осветена стая правеше неприятно, подтискащо впечатление.

— Вие ли сте доктор Торн?

Човекът стана и се запъти към госта, като тътреше краката си като мечка. Беше висок набит, с посивели коси, разрошени, лицето загоряло, цялото в бръчки.

— Вие трябва да сте Даниълз — рече той. — В календара съм си отбелязал, че ще дойдете в три.

Ръката на Даниълз изчезна в лапата му. Торн посочи креслото до себе си, седна там и взе да пълни лулата си с тютюн от голямата кутия, заемаща центъра на масичката.

— Писахте ми, че искате да ме видите по важна работа — продължи Торн. — Впрочем, всички пишат така. Но във вашето писмо имаше нещо особено — настойчивост, искреност. Нали разбирате, нямам време да приемам всекиго, който ми пише. И всички до един твърдят, че са открили нещо, Вие какво сте намерили мистър Даниълз?

— Да ви кажа, докторе, не знам отде да започна — отвърна Даниълз. — Най-добре ще е да ви разправам отначало какво странно нещо се случи с главата ми...

Торн разпалваше лулата си. Без да я изважда от устата си, измърмори:

— В такъв случай, не би трябвало да се обръщате към мен.

— Не, не ме разбрахте правилно — прекъсна го Даниълз. — Аз съм съвършено здрав и телом, и духом. Наистина, преди пет години бях тежко ранен при автомобилна катастрофа. Жена ми и дъщеря ми загинаха.

— Моите съболезнования, мистър Даниълз.

— Благодаря. Тежки дни изживях, но после се посъвзех. Да дойда при вас ме накара друго. Споменах вече, че бях тежко ранен...

— Мозъкът ли бе засегнат?

— Незначително. Поне така твърдяха лекарите. Дребните наранявания скоро минаха. По-зле беше с гърдите и пробитите бели дробове.

— А сега напълно ли сте здрав?

— Никога от нищо не съм се оплаквал. Но след катастрофата нещо стана с разума ми. Сякаш се появиха нови сетива. Сега виждам и възприемам неща, съвършено немислими...

— Халюцинации?

— Не. Уверен съм, че не са халюцинации. Аз виждам миналото.

— Как да го разбирам?

— Ще се опитам да ви обясня — каза Даниълз. — Преди три години си купих една изоставена ферма в югозападната част на щата Уисконсин. Избрах това затънтено място, за да се скрия от хората; след като загинаха жена ми и дъщеря ми, изпитвах отвращение към всичко на света. Първата остра болка от загубата преживях, но имах нужда от бърлога, където да лижа раните си. Не мислете, че се оправдавам, просто се старая обективно да ви обясня защо купих фермата.

— Да, разбирам ви — отвърна Торн. — Макар да не съм убеден, че усамотяването е най-добрият изход от положението.

— Може и да не е, но тогава ми се струваше, че това е единственият изход. И стана точно така, както се надявах — влюбих се в тоя край. Тази част на Уисконсин е древна суша. Морето се е оттеглило оттам преди четиристотин милиона години. И през плейстоцена ледниците, кой знае защо, не са стигнали дотам. Районът не познава нито разместване на пластове, нито резки ерозионни процеси — никакви катаклизми...

— Мистър Даниълз — каза леко раздражен Торн, — не разбирам какво отношение има това към...

— Моля за извинение. Искях да подхвана по-отдалеч разговора. Всичко започна не изведнъж, а постепенно и, да си призная, мислех, че съм се побъркал, че мозъкът ми е бил по-силно повреден, отколкото предполагаша лекарите, и че в края на краищата съм полудял. Разбирате ли, ходех много пеш по хълмовете. Местността е дива, пресечена и красива, създадена сякаш нарочно за това. Уморяхах се от

ходене и нощем по-лесно заспивах. Но от време на време хълмовете се променяха. Отначало съвсем слабо. После все повече и повече и най-после на тяхно място взеха да се появяват пейзажи, каквито никога не съм виждал.

Торн се намръщи.

— Искате да ме уверите, че пейзажите са ставали такива, каквито са били в миналото?

Даниълз кимна.

— Необикновена растителност, дървета със странни форми. В по-ранните епохи, разбира се, никаква трева. Папрати и хвоцове. Странни животни, странни твари в небето. Саблезъби тигри, мастодонти, птерозаври, пещерни носорози...

— Всичките едновременно? — не се стърпя и го прекъсна Торн...

— Нищо подобно. Всичко, което виждах, всеки път се отнасяше към строго определен период. Никакви несъответствия. Отначало не го знаех, но когато се убедих, че виденията ми не са бълнувания, изписах си необходимите книги и ги прочетох. Разбира се, никога няма да стана специалист — нито геолог, нито палеонтолог, но се натъпках с достатъчно знания, за да различавам един период от друг и до известна степен да разбирам това, което виждам.

— Невероятно — каза Торн, извади лулата от устата си и я остави в пепелника. — Такова нещо не е възможно. Кажете, че тези явления с вас започнаха постепенно?

— Отначало виждах всичко като през мъгла — миналото със смътни контури, наложено върху настоящето — после настоящето взе лекичко да избледнява, а миналото да става все по-ясно и отчетливо. Сега не е така. Понякога настоящето, преди да отстъпи място на миналото, сякаш мигне един-два пъти, но в повечето случаи промяната е внезапна, като мълния. Настоящето изведнъж изчезва и аз попадам в миналото. От настоящето не остава и следа.

— Но нали всъщност вие не можете да се пренесете в миналото? Подразбирам — физически...

— В отделни случаи усещам, че съм извън миналото. Намирам се в настоящето, а се променят само далечните хълмове или речната долина. Но обикновено се променя всичко около мен, макар че най-смешното е — вие сте напълно прав — аз наистина не се пренасям в

миналото. Аз го виждам и то ми се струва достатъчно реално, че да се движа в него, без да напускам пределите му. Мога да отида до дървото, да протегна ръка, да опипам стъблото му. Но не мога да въздействам на миналото — като че ли изобщо не съм там. Животните не ме забелязват. Минавал съм буквално на две крачки от динозаврите. Те не ме виждат, не ме чуват и не ме подуват. Иначе сто пъти да съм загинал. Аз съм сякаш на сеанс в стереокино. Отначало много се безпокоях за възможните несъвпадения на релефа. Нощем се събуждах, плувнал в студена пот: сънувах, че съм се пренесъл в миналото и съм затънал в почвата до раменете — през следващите векове пръстта е била издухана и размита. Но в действителност нищо подобно не става. Живея в настоящето, а след секунда се озовавам в миналото. Като че ли между тях има врата и аз прекрачвам прага ѝ. Вече споменах, че физически не попадам в миналото — но и в настоящето не оставам! Опитвах се да събера доказателства. Взимах със себе си фотоапарат и правех снимки. А когато проявявах лентата, изваждах я от съда празна. Никакво минало — но което е по-важно, — няма и снимки от настоящето! Ако това бяха халюцинации, фотоапаратът би заснел кадри от днешния ден. Но очевидно, около мен просто не е имало нищо, което би могло да остане на лентата. Минавало ми е през ума, че апаратът не е изправен, или че лентата не е подходяща. Опитвах с други камери и различни филмови ленти — резултатът бе същият. Не се получаваха никакви снимки. Опитвах да пренеса нещо от миналото. Късах цветя, а цветя там колкото искаш. Набирах цели букети, а се връщах в настоящето с празни ръце. Правел съм и други опити. Реших, че не мога да пренеса само жива материя, например цветя, а неорганични вещества може. Събирах камъни, но в къщи се връщах пак с празни ръце...

— А не сте ли опитвали да вземете със себе си бележник и да нарисувате нещо?

— Мина ми през ума, но не съм опитвал. Не съм силен в рисуването и, освен това, разсъдих, че е безсмислено. Бележникът щеше да се върне чист.

— Но вие не сте опитвали!

— Не — призна Даниълз. — Понякога съм правел скици, но после, когато се връщах в настоящето. По памет. Но нали ви казах — не ме бива в рисуването.

— Не знам какво да ви отговоря — промълви Торн. — Наистина не знам. Това, което ми разправяте, звучи съвсем неправдоподобно. Но все пак има нещо... Слушайте, не се ли бояхте? Сега говорите за всичко това с най-спокоен, обикновен тон. Но отначало трябва да сте се изплашили!...

— Отначало — потвърди Даниълз — се вкаменявах от ужас. Не се страхувах за живота си, нито се плаших, че съм попаднал някъде, отдето няма връщане — ужасявах се, че съм полудял. А освен това и чувството за самотност...

— Самотност?

— Може би думата не е точна. Може би е по-правилно да кажа — съзнанието, че върша нещо неподобаващо. Намирах се там, където нямах никакво право да бъда. Там, където още не се бе появявал човекът и нямаше да се появи в течение на милиони години. Светът наоколо беше толкова чужд, неописуемо чужд, че ми се искаше да се свия в някое ъгълче. Всъщност не светът беше чужд — аз бях чуждият в този свят. И по-късно понякога ме обземаше това чувство. И макар за мен то вече да не е необичайно и аз уж се научих да го преодолявам, понякога ме обхваща такава тъга... В ония далечни времена самият въздух е бил друг, светлината — впрочем, това може да е игра на въображението.

— Защо, не е задължително.

— Но главният страх премина, напълно. Страхът, че съм се побъркал. Сега съм уверен, че не съм.

— Уверен? Как може човек да бъде уверен?

— Животните, съществата, които видях там, ме увериха.

— Е да, вие после сте ги познали на илюстрациите в книгите, които сте прочели.

— Разбира се, картинките ми помогнаха. Но в действителност всичко е точно обратното. Нито едно от тези животни не отговаряше напълно на изображението в книгите. А някои дори и не приличаха на рисунките, направени от палеонтолозите. Ако животните бяха точно такива като на рисунките, може би щях да смятам както преди, че това са халюцинации, повтарящи онова, което съм прочел или видял в книгите. Един вид въображението ми се охранява от предшествуващите знания. Но щом има различия, логично е да допусна, че виденията ми са реални. Отде иначе бих могъл да знам, че

кожата на тиранозавъра отпред на шията му е оцветена във всички тонове на дъгата? Как бих се досетил, че някои видове саблезъби тигри имат пискюли на ушите си? Нима е способно въображението да ми подсказе, че гигантите, живели през еоцена, са имали по кожата си петна като жирафите?

— Мистър Даниълз — обърна се към него Торн, — трудно ми е безрезервно да повярвам в това, което ми разправихте. Всичко, на което някога са ме учили, въстава против вас. И не мога да се отърся от мисълта, че си губя времето за такива нелепици. Но несъмнено вие сам вярвате, убеден сте в истинността на това, което ми разправяте. Правите впечатление на честен човек. Кажете, приказвали ли сте на тази тема с някого другиго? С други палеонтолози? Или с геолози? Или, може би, с психиатър?

— Не — отвърна Даниълз. — Вие сте първият специалист, първият човек, на когото разправам. Всъщност, аз далеч не съм ви разказал всичко. Да си призная, това беше само встъпление.

— Боже мой, как да разбирам това?

— Да, встъпление. Разбирате ли, аз още слушам и какво си говорят звездите.

Торн скочи от креслото и взе да събира разпръснатите по бюрото книжа. Когато заговори отново, гласът му звучеше сухо и безучастно:

— Благодаря за визитата. Разговорът с вас беше много поучителен.

3

„И защо трябваше да споменавам за звездите? — проклинаше се Даниълз. — Дотогава всичко вървеше добре. Не че Торн ми повярва, но беше заинтригуван, слушаше ме внимателно и, може би, щеше да се съгласи да проучи случая, макар и тайно от всички и крайно предпазливо. Цялата беда е в натрапчивата идея за съществуването, зазидано в скалата. Миналото е дреболия: много по-важно е да разпразя за съществуването в скалата... Но, за да разпразя, трябва да обясня как съм узнал за това същество, и щя, не щя, ще се наложи да спомена за звездите. И защо ли се раздрънках — упрекуваше се Даниълз. — Ама че глупаво излезе: намерих най-сетне човек, който, макар и не без колебание, беше готов да ме изслуша, а не просто да ми се присмее. И аз за благодарност му издрънках за звездите...“

Вечерта Даниълз едва успя да издои кравите и задуха силен вятър, сега цялата къща се тресеше под напора му. От горящите в печката дърва по пода пробягваха трептящи светлинки, а в комина вятърът бучеше и виеше.

Даниълз си спомни как Торн недвусмислено намекна за психиатър. Може би наистина трябваше най-напред да се обърне към такъв специалист. Може би преди да разпрази на другите какво вижда и чува, трябваше да си изясни как и защо вижда и чува непонятни за другите неща. Само човек, познаващ добре строежа на мозъка и работата на съзнанието, е в състояние да отговори на тези въпроси, ако изобщо може да се намери отговор.

Нима травмата при катастрофата бе толкова променила механизма на мислене, че мозъкът е придобил някакви нови, неизвестни свойства? Възможно ли е сътресението и нервното разстройство да са разбудили някакви скрити сили, на които е съдено да се развият по естествен, еволюционен път през бъдещите хилядолетия? Дали увреждането на мозъка му не е предизвикало късо съединение във веригата на еволюцията, което го е дарило — единствено него — със способности и сетива, изпреварили епохата, и то едва ли не с милион години? Това се

струваше единственото що-годе приемливо обяснение. Но специалистите навярно ще намерят и някакво друго обяснение.

Даниълз стана от масата, излезе на верандата и загледа хълмовете край реката. Вятърът духаше от север, заобикаляше със свистене постройките и нахлуваше в дълбоките долове, спускащи се към реката, но небето оставаше ясно, сякаш го бяха изчистили и напръскали с капчици звезди и тези светли капчици трепкаха в разбушувалата се атмосфера.

Гледайки звездите, той се запита: за какво ли говорят сега, но днес не дочака отговор. За да слуша звездите, трябваше да направи усилие, да се съсредоточи. Доколкото си спомняше, за първи път взе да слуша звездите в също такава ясна нощ, бе излязъл на терасата и неочаквано му мина мисълта: за какво ли си говорят помежду си? Глупава, празна мисъл, нелепа, неосъществима идея — но щом му хрумна веднъж, той наистина взе да се ослушва, като съзнаваше, че е глупост и в същото време възторгнат от нея си повтаряше: какъв щастлив човек съм, мога да си позволя нищо да не правя и да стоя ей така и да слушам звездите, като дете, вярващо в добрия дядо Мраз. И той се ослушваше, ослушваше, докато най-сетне чу. Колкото и да е удивително, нямаше никакво съмнение: нейде там, много далече, някакви други същества разговаряха помежду си. Сякаш се бе включил към исполински телефонен кабел, пренасящ едновременно милиони, а дори и милиарди далечни разговори. Разбира се, разговорите не се водеха с думи, но с някакъв код или просто с образи, не по-малко приятни от думите. Ако не му бяха напълно понятни — казано честно, понякога съвсем непонятни — то е, изглежда, защото няма подготовка, не му достигат знания, за да разбере. Сравняваше се с дивак, който слуша дискусия между ядрени физици, обсъждащи проблеми на своята наука.

И скоро след тази нощ, когато се бе вмъкнал в пещерата, която наричаха Рисова бърлога, за първи път усети присъствието на съществото, зазидано в скалата. „Навярно — помисли си той, — ако не бях слушал звездите, ако не бях изострил сетивата си, слушайки звездите, не бих узнал, че то е погребано под пластове варовик.“

Стоеше на верандата, гледаше звездите и чуваше само вятъра, а после отвъд реката по пътя, който се виеше по далечните хълмове, проблесна слаба светлина на фарове — там в нощта се движеше

автомобил. Вятърът за миг утихна, сякаш набирайки сили, за да задуха още по-свирепо и тогава на Даниълз му се стори, че чува още един звук — звук от брадва, забиваща се в дърво. Ослуша се — пак чу звука, но от коя страна идва, не разбира: воят на вятъра го заглуши.

„Навярно ми се е счуло — реши Даниълз. — Кой ще излезе в такава нощ да сече дървета?“

Утрото настъпи тихо, сиво, вятърът бе стихнал до лек шепот. Даниълз се облече и излезе от къщи — наоколо тишина, облаци затуляха небето, нямаше и помен от слънце, въздухът беше свеж, сякаш току-що изпран и тежък от влажната сивота, обвила земята. И блясъкът на есенните багри изглеждаше по-ярък, отколкото в най-слънчевия ден.

След като свърши домакинските си задължения и закуси, Даниълз пое към хълмовете. Когато слизаше към близкото дере, той си помисли: „Дано днешният ден мине без прехвърляне в миналото...“ Колкото и да е парадоксално, имаше дни и без скокове във времето и той не можеше да открие пораждащите ги причини. Правеше опити да записва най-подробно какво е чувствувал от сутринта, какво е вършил и даже какъв маршрут е избирал при разходките си, но не успя да съзре никаква закономерност. Закономерността навярно се криеше в някакво ъгълче на мозъка му, нещо закачаше някаква струна и включваше новите способности. Но явлението си оставаше неочаквано и неуправляемо. Поне Даниълз не бе в състояние да го предизвиква съзнателно. Понякога опитваше със силата на волята си нарочно да съживи миналото — и всеки път търпеше неуспех. Едно от двете: или не знаеше как да си служи със своя дар, или този дар бе действително неконтролируем.

Днес искрено желаше странните му способности да не се събуждат. Искаше му се да стигне по хълмовете, докато те не са загубили най-привлекателната си одежда, когато, изпълнени с лека тъга — резките линии са смекчени от надвисналата във въздуха сивота, дърветата застигат и като стари верни приятели мълчаливо чакат идването му, а окапалите листа и мъхът под краката му заглушават шума и стъпките му вече не се чуват.

Спусна се в долчинката и поседна на повалено стъбло до изворчето, от което взимаше вода ручеят, спускащ се с ромолене надолу по каменистото корито. През май мочурището около изворчето се

покриваше с дребни цветя, а склоновете на хълмовете се обагряха от нежните краски на тревите. Сега тук нямаше нито треви, нито цветя. Дърветата се подготвяха за зимата. Летните или есенни растения бяха умрели или умираха, а окапалата шума грижливо закриваше корените от леда и снега.

Даниълз стана и отново пое по тясната пътека, която криволичеше по склона. Пътеката бяха утърпали кравите — запазила се беше от ония времена, когато из тукашните гори са пасели не само неговите две червенушки, а цели стада; крачейки по пътеката, Даниълз пак — за кой ли път — се порази от точния усет на кравите. За пътеките си те винаги безпогрешно избираха най-полегатия склон.

За миг той се спря под клонестия бял дъб, който растеше на завоя на пътеката, да се полюбува на гигантското растение аризема. Зелената, изпъстрена с пурпур корона бе напълно опадала, оголвайки червените

гроздове — в следващите тежки месеци те щяха да послужат за храна на птиците. Пътеката нататък все повече се връзваше в хълмовете и тишината звънтеше все по-напрегнато, сивотата се сгъстяваше, докато взе да му се струва, че светът е негова абсолютна собственост.

Ето я там, на отвъдната страна на ручея Рисовата бърлога, жълтата ѝ паст прозира през кривите, уродливи кедрови клони. Пролетно време под кедъра си играят малките лисичета. Откъм речния залив долита глухо крякане на патици. А горе, на най-стръмното място се вижда бърлогата, изсечена от времето в отвесната скала.

Само че нещо липсваше в пейзажа.

Даниълз застина на пътеката, загледан в отсрещния склон, усещайки някаква неточност, без отначало да разбира каква. Пред него се откриваше по-голямата част на скалата — и все пак нещо липсваше. Изведнъж съобрази, че го няма дървото, онова същото, по което години наред са се катерили рисове, завръщайки се в пещерата от нощен лов, а после и хора, на които им се е приисквало, като на него, да разгледат бърлогата. Рисове, разбира се, там отдавна нямаше. Още първите поселници ги бяха изстребили напълно по тия краища — нали рисовете понякога са проявявали неблагоприятно да удушват агнета. Но следи от някогашното тяхно присъствие и досега се забелязваха. Навътре в пещерата, в най-отдалечените ѝ кътчета по земята се търкаляха крехки кости и останки от черепи на дребни животни, които стопаните на бърлогата са донасяли за храна на потомството си.

Дървото, старо и вековно, се е издигало тук, вероятно, не едно столетие и безсмислено беше да го отсичат — чепатата му дървесина не представляваше никаква ценност. А и да се измъкне отсеченото дърво от дола бе немислимо трудна работа. И все пак миналата нощ, когато Даниълз излезе на верандата, в минута на затишие бе дочул удари на брадва, а днес дървото го няма.

Не вярвайки на очите си, той забърза нагоре по склона. На места склонът бе толкова стръмен, че Даниълз трябваше да пълзи, като се издърпваше с ръцете си, подчинявайки се инстинктивно на тревогата, зад която се криеше нещо повече от недоумението: къде се е дянало дървото? Нали именно тук и само тук в Рисовата бърлога можеше да чуе съществуването, вградено в скалите.

Даниълз никога нямаше да забрави деня, когато за първи път чу тайнственото съществуване — тогава не повярва на ушите си. Реши, че

шумоленето е плод на въображението му, навеяно от разходките сред динозаврите, от опитите да долови разговорите на звездите. В края на краищата и по-рано се бе катерил по дървото и влизал в пещерата-бърлога. Неведнъж е бивал тук и даже изпитваше някакво особено удоволствие, че бе открил това необикновено убежище. Обичаше да седи на скалата пред входа на пещерата и да гледа отгоре короните на дърветата, покриващи върха на хълма отвъд дола — над листака проблясваха крайбрежните мочурища. Но самата река не можеше да се види оттук: за да види реката, трябваше да се изкачи още по-нагоре.

Обичаше бърлогата и площадката пред нея, защото тук бе намерил усамотение, сякаш се бе откъснал от света: от бърлогата той виждаше някаква ограничена част от света, а него никой не можеше да го види. „Аз съм като рисовете — и на тях им се е харесвало да се чувствуват откъснати от света...“ Впрочем те не са търсели тук само усамотение, а безопасност — за себе си и главно за малките си. Никой не можеше да се прокрадне към бърлогата, пътят беше само един — по клоните на старото дърво.

За първи път Даниълз чу съществуването, когато веднъж допълзя до дъното на пещерата и, разбира се, пак се натъкна на костите, останки от минали пиршества, когато малките, ръмжейки, са гризели плячката. Притиснал се до каменния под, той изведнъж долови нечие присъствие — усещането идваше отдолу, проникваше от долните каменни пластове. Отначало бе само усещане, само догадка, че там долу има нещо живо. Естествено, отначало се отнесе скептично към догадката си, много по-късно повярва в нея. Трябваше да измине доста време, за да прерасне вярата в убеждение.

Разбира се, той не можеше да предаде с думи чутото, защото всъщност не бе различил думи. Но нечий разум, нечие съзнание лека-полека проникваше в мозъка му през пръстите, опипващи каменния под на пещерата, през долепените към камъка колене. Той приемаше токовете, чуваше ги без помощта на слуха и колкото по-дълго продължаваше усещането, толкова по-здраво се убеждаваше, че нейде там, дълбоко в пластове варовик, се намира вградено живо разумно същество. И най-сетне дойде денят, когато той успя да долови откъслечни мисли — несъмнено отзвук от работата на интелекта, затворен в скалния масив.

Не разбра това, което чу. И фактът, че не разбра, беше сам по себе си знаменателен. Ако бе разбрал веднага всичко, със спокойна съвест би сметнал откритието си за игра на въображението. А неразбирането свидетелствуваше, че просто му липсва опит, който би му помогнал да възприеме необичайното. Уловил бе някаква схема на сложни житейски отношения, в която сякаш нямаше никакъв смисъл — не можеше да схване смисъла ѝ, разпадаше се на малки и несвързани части от информация, толкова чужда (макар и проста), че човешкият му мозък просто отказваше да я разбере. И още нещо — без да иска, бе получил представа за разстояния — така непостижимо огромни, че разумът му забуксува, щом осъзна мащабите на пространството, в което можеше да съществуват подобни разстояния. Даже когато се вслушваше в разговорите на звездите, не бе се стълкновявал с такива обезкуражаващо чужди пространствено-временни представи. В потока информация се срещаха и зрънца от други сведения, части от други факти и той смътно чувствуваше, че би могло да бъдат използвани в системата на човешките знания. Но в нито едно от тези зрънца информацията не бе достатъчно ясно очертана нишката, за да ги постави в определеното им място в системата от знания. А по-голямата част от онова, което улавяше той, се намираще извън пределите на възможностите му да го разбере, и изобщо извън пределите на човешките възможности. Въпреки това мозъкът му улавяше и задържаше тази информация с цялата ѝ невъзприемчивост и тя набъбваше и изблъскваше обикновените, всекидневните мисли.

Даниълз си даваше сметка, че те (или то) съвсем не се опитват да завържат разговор с него, напротив — те (или то) нямат и понятие за съществуването на човешкия род, още по-малко за него самия. Но въпреки желанието си Даниълз не можеше да разбере какво именно става там, в скалите: дали то (или те — кой знае защо множественото число му се струваше по-подходящо в случая) просто си размишлява, като в непоносимата си самота разговаря само със себе си или се опитва да се свърже с някакво друго същество.

Часове седеше той на площадката пред входа на бърлогата, мислеше за откритието си, опитваше се да съгласува фактите с логиката, да даде някакво що-годе приемливо обяснение на присъствието на съществото в скалния масив. И без да бъде убеден — по-точно, без да разполага с никакви данни в подкрепа на хипотезата си

— дойде до извода, че в някаква далечна геологична епоха, когато тук са се плискали вълните на море, от дълбините на Космоса на Земята е пристигнал кораб, паднал е в морето и затънал в тинята на дъното, която следващите милион години са превърнали във варовик. Даниълз разбираше, че във веригата на разсъжденията му има слаби звена — например, налягането, при което единствено е възможно образуването на скалите, трябва да е толкова голямо, че то би сплескало всякакъв кораб, освен ако е направен от материали, превъзхождащи и най-добрите постижения на човешката техника.

„Това случайност ли е, или съзнателен акт? — се питаше той. — Случайно ли е попаднало съществото в този капан, или се е скрило там?...“ Как ли да отговори еднозначно на въпроса си, когато умозрителните му разсъждения са просто смешни: всички те по необходимост са построени на догадки, а те на свой ред са лишени от каквото и да било основание...

Най-сетне той се добра до подножието на скалата и се убеди, че дървото наистина е отсечено. Кедърът се бе търкалял по нанадолнището тридесетина фута, докато клоните му не се бяха оплели в другите дървета. Следите от отсичането бяха съвсем пресни, белотата на пъна крещеше на фона на сивия ден. От другата страна на пъна се виждаха следи от брадва, но работата бе довършена с трион. Около пъна имаше купчинки жълтеникави стърготини. Трионът, както забеляза по среза, е бил двуръчен.

Дървото не представляваше никаква ценност, служеше на една-единствена цел — да се изкачат по клоните му в бърлогата. Изглежда някой бе узнал, че кедърът служи на Даниълз за мост към бърлогата и е разрушил нарочно този мост. А може някой да е скрил нещо в пещерата и е отсякъл дървото, за да отреже единствения път към скривалището.

Но, пита се, кой бе насъбрал такава злоба в душата си, че да отсече дървото посред нощ, в буря, светейки си с фенер и рискувайки да падне в пропастта? Кой? Бен Адамз? Вярно, Бен се ядоса, че Даниълз не му разреши да ходи на лов в неговия участък, но нима това може да е причина за разчистване на сметките, и то по възможно най-трудния начин?

Другото предположение, че са отсекли дървото, след като са скрили нещо в пещерата, му се струваше по-правдоподобно. Макар че

самото отсичане на дървото би привлякло вниманието към скривалището.

Даниълз стоеше на склона озадачен, като клатеше с недоумение глава. После изведнъж се сети как да узнае истината. Денят едва започваше, а и без друго нямаше никаква работа. И той тръгна обратно по пътеката. В бараката все щеше да намери някакво въже.

4

Пещерата беше празна. Само в ъглите имаше натрупани от вятъра есенни листа и няколко камъчета, отронили се от козирката над входа — улики, свидетелстващи, че безкрайният процес на ерозия, образувал някога пещерата, бе способен след време и да я разруши.

Въжето, провиснало от каменната козирка, издаваща входа и преминаваща в свод на пещерата, леко се полюляваше от вятъра, и Даниълз си каза: „А сутринта нямаше никакъв вятър...“ Но сега дърветата долу се превиваха от набезите му. Когато обърна лице на запад, Даниълз усети на бузата си ледения дъх на вятъра и в душата му сякаш се пробуди смътният страх, оцелял от ония времена, когато хората не са познавали облеклото и скитали на орди, вслушвайки се с тревога, както той сега, във воя на засилващия се вятър. Вятърът можеше да означава само едно: времето се разваля, час по-скоро трябва да се спусне по въжето и да си тръгне към къщи, към фермата.

Но колкото и да е странно, не му се искаше да си тръгне. Бърлогата беше за него нещо като убежище. Тук той се чувствуваше откъснат от света — оная малка част от света, която оставаше с него, сякаш променяше характера си, беше по-скъпа, по-значителна от жестокия свят, от който бягаше.

И все пак трябваше да си ходи. Какво още чакаше? От самото начало идеята му бе глупава: кой нормален човек би повярвал, че в пещерата има нещо скрито!...

Даниълз се обърна към въжето — от него нямаше и помен.

Секунда-две той тъпо гледа точката, откъдето преди малко висеше въжето, поклащало се леко от вятъра. После го затърси с очи, макар че беше глупаво. Въжето, разбира се, можеше малко да се изхлузи, но не дотолкова, че да изчезне съвсем. Беше ново, здраво и той със собствените си ръце го бе завързал за якия дъб на върха на скалата — стегна здраво възела и дори го опъва, докато се убеди, че няма да се развърже.

И въпреки това от въжето нямаше и помен. Някой трябва да е минал, забелязал въжето, тихичко го е отвързал, а сега, скрит, чака да види кога стопанинът на въжето ще разбере и ще се развика. За някой от съседите му такава груба шега навярно представлява връх на остроумие. Най-хитро ще е да се прави, че не е забелязал нищо и мълчаливо да чака. „След десет минути — каза си той, — най-много след четвърт час търпението на шегобиеца ще се изчерпи, ще върне въжето на мястото му и аз ще се прибера в къщи. А може даже — зависи кой е шегоджията — да го поканя вкъщи, да пийнем по чашка и да се посмеем на моето приключение...“

Даниълз приседна и се приготви да чака. Но скоро откри, че вятърът става все по-пронизителен. От западен се бе обърнал на северен, което беше лош признак. По ръкавите на куртката му полепнаха капчици влага — не от дъжда, всъщност не валише, а от спускащата се мъгла. Ако температурата спаднеше още с няколко градуса, времето щеше да стане доста неприятно.

Чакаше свит, като се мъчеше да долови в тишината някакъв поне звук, който би издал присъствието на човек горе на скалата. Но в света сякаш се бяха свършили звуковете. Дори клоните на дърветата под канарата се превиваха от вятъра без обичайните поскърцвания и стонове.

Минало бе, изглежда, повече от четвърт час, а откъм върха на канарата все така не се чуваше никакъв шум. Вятърът още се усили и когато Даниълз обръщаше глава в напразните си опити да надзърне зад каменната козирка, усещаше как се плъзгат по страните му меките къдели мъгла.

Не можеше повече да седи така с надежда, че ще надвие ината на шегобиеца. Изведнъж го обзе силен страх и разбра, че не бива да чака.

— Хей, кой е там на върха!... — викна той и зачака.

Никакъв отговор.

В обикновен ден скалата на отсрещната страна на дола отговаряше на вика с ехо. Днес нямаше ехо и самият вик беше приглушен, като че ли Даниълз бе заобиколен от сива, поглъщаща звука стена.

Извика още веднъж — мъглата пак погълна гласа му. Отдолу се зачу някакво шумолене и той разбра, че шумят заскрежените клони. Падащата мъгла се превръщаше в скреж. Даниълз обходи площадката

пред входа на пещерата — дълга бе най-много двадесет фута, път за спасение нямаше. Канарата бе издадена отвесно над пропастта. Над главата му бе надвиснал гладък каменен блок. Няма що, хубав номер му скроиха.

Отново се скри в пещерата и приклепна. Тук поне беше на завет и въпреки прокрадващия се в душата му страх, се чувствуваше относително уютно. Пещерата не беше още изстинала. Но температурата явно падаше, и то доста бързо, иначе мъглата не би се превръщала в скреж. А Даниълз бе облечен само с лека куртка и не можеше да запали огън. Не пушеше и не носеше в себе си кибрит.

Сега за първи път осъзна сериозността на положението. Щяха да минат доста дни, преди някой да забележи изчезването му. Рядко го навестяваха съседите — фактически пет пари не даваха за него. Дори и да откриеха, че е изчезнал и да тръгнеха да го дирят, изгледите да го намерят бяха съвсем малки. Кой ли ще се сети да надзърне в пещерата? И колко време можеше да издържи в такова време без огън и храна?

Ако не се измъкне оттук, и то скоро, какво ще стане с животните? Кравите ще се върнат от паша, подгонени от лошото време и няма да има кой да ги вкара в сбора. Ако постоят неиздоени ден-два, набъбналото виме ще почне да им причинява страдания. Няма кой да даде храна на свинете и кокошките... „Човек — мина му мисълта — просто няма право да се излага така безразсъдно на риск, когато от него зависи животът на толкова беззащитни същества.“

Даниълз припъзля по-навътре в пещерата, просна се по очи, заврял рамене в най-долната ниша и притиснал ухо към каменния под.

Съществуването беше все така там — разбира се, че ще е там, та къде ще се дене, щом като са го залостили по-сигурно и от него. То тъгуваше под каменния пласт, дебел навярно триста-четиристотин фута, който природата бе натрупала, без да бърза в продължение на много милиони години.

Съществуването пак се бе отдало на спомени. Мислено се пренасяше в някакви други места — някои от спомените бяха смътни, неясни, някои — кристално ясни. Исполинска тъмна каменна равнина, чезнеща в далечния хоризонт; над хоризонта изскача червено слънце, а на фона на изгряващото слънце се очертава някакво съоръжение. Нито замък, нито град, нито гигантска урва с пещерни жилища — трудно е

да определи какво именно, трудно е дори да даде приблизително тълкуване на видяното. Може би това е родината на загадъчното същество? Може би черното каменно пространство е космодрумът на родната му планета? Или не на родината му, а на някакви места, които съществото е посетило, преди да пристигне на Земята? Трябва пейзажът да му се е сторил толкова фантастичен, че се е врязал в паметта му?

После към спомените се прибавиха и други явления, други сетивни символи, отнасящи се, изглежда, към някакви форми на живот, индивидуалности, миризми, вкусове. Разбира се, Даниълз съзнаваше, че може би греша, като приписва на вграденото в скалите същество човешки възприятия, но други той не познаваше.

И както слушаше спомените за черната каменна равнина, изгряващото слънце и на фона на слънцето, на хоризонта очертанията на гигантско съоръжение, Даниълз стори нещо, което не бе вършил досега. Заговори на пленника в скалите, даде му да разбере, че има човек, който го слуша и че съществото не е толкова самотно, не е толкова чуждо на света около него, както предполага.

Естествено, той не говореше на глас — това би било безсмислено. Звукът никога не ще премине през каменните пластове. Даниълз заговори наум.

— Хей, ти дете си там долу, говори ти твой приятел. Много отдавна те слушам и се надявам, че и ти ме чуваш. Хайде да си поприказваме. Аз ще се опитам да получиш представа за мен и за света, в който живея, а ти ще ми разправиш за себе си и за света, в който си живял, и за това как си попаднал тук, в скалите и дали мога да направя нещо за теб, поне с нещо да ти помогна...

Полежа известно време така с долепено ухо до твърдия под на пещерата, като се опитваше да отгатне дали е чуло съществото неговия зов. Но, очевидно, то или не бе чуло, или не бе сметнало зова му достоен за внимание. Продължаваше да си припомня картини от родната планета с изгряващото над хоризонта червено слънце.

„Самонадеяно и глупаво беше — упрекваше се Даниълз — да говоря на непознатото същество...“ Досега бе само слушал и нито веднъж не бе правил опити да го заговори. Както не се бе опитвал и да запrikaзва онези, които разговаряха сред звездите — онези, които също слушаше.

Какви нови таланти бе открил в себе си, та реши, че има право да се обърне към това същество? Може би тази постъпка бе продиктувана само от страха пред смъртта? Ами ако на съществото в скалите е непонятно самото понятие смърт — ако то е способно да живее вечно?

Даниълз се измъкна от нишата и премина в оная част на пещерата, където можеше поне да приседне.

Изви се буря. Заваля дъжд, примесен със сняг, и температурата продължаваше да спада. Площадката пред входа на пещерата се покри с хлъзгава ледена коричка. Ако някому хрумнеше сега да се разходи пред пещерата, смелчакът неизбежно би паднал от скалата и би се разбил.

Вятърът все повече се засилваше. Клоните на дърветата се превиваха все по-силно, по склона на хълма се изви вихрушка от окапали листа, примесена с дъжд и сняг. От мястото, където седеше, Даниълз виждаше само горните клони на брезичките, които растяха на странния насип малко под кривия кедър, който му служеше за мост към пещерата. И изведнъж му се стори, че клоните се люшкат много по-силно, отколкото би трябвало. Брезичките така се олюляваха и сякаш пред очите му израстваха все по-нагоре, превивайки клони в някаква няма молба.

Даниълз запълзя към изхода и подаде глава навън — да види какво става на склона. Клатеха се не само горните клони — групата брезички се тресеше и клатеше, като че ли невидима ръка се опитваше да ги изскубне от земята. Тъкмо си го помисли и забеляза, че и самата почва се тресе. Сякаш наблюдаваше забавена снимка на кипяща лава, прожектирана сега с нормална скорост. Почвата се издуваше — издигаха се и дърветата. Надолу по склона се затъркаляха камъчета. А ето от склона се откърти тежък камък и с трясък се сгромоляса в дола, като изпокърши по пътя си храстите.

Даниълз наблюдаваше камъка като омагьосан.

„Нима съм свидетел — запита се той — на някакъв геологичен процес, само че необяснимо ускорен?“ Мъчеше се да разбере що за процес би могло да бъде това, но за нищо подходящо не се сети. Насипът се издуваше, събаряше се встрани, потокът от пръст и камъни всяка секунда нарастваше, като браздеше с тъмни мазки белотата на току-що навалелия сняг. Най-сетне брезите рухнаха, търкулнаха се

надолу и от ямата, образувала се там, където те преди малко се извисяваха, се появи призрак.

Призракът нямаше ясни очертания — контурите му бяха смътни, сякаш бяха загребали от небето звезден прах и разтопили в неустойчива маса, неспособна да приеме определена форма. Той непрекъснато менеше очертанията си, без обаче да губи напълно сходството с първоначалния си облик. Такъв вид би могло да има струпване на отделни, несвързани в молекули атоми, ако, разбира се, атомите можеха да се видят. Призракът слабо блещукаше на фона на безцветния сив ден и макар че беше безтелесен, притежаваше явно доста голяма сила — продължаваше да се измъква от полуразрушения насип. Щом се освободи напълно, политна нагоре към пещерата.

Колкото и да е странно, Даниълз не изпитваше страх, а само безкрайно любопитство. Мъчеше се да определи на какво прилича плаващият във въздуха призрак, но не стигна до никакъв ясен извод. Когато призракът достигна площадката, Даниълз се отдръпна навътре в пещерата и приклепна. Призракът се приближи още един-два фута и седна пред входа на пещерата — не точно седна, а по-скоро увисна във въздуха.

— *Ти разговаряше* — обърна се светещият призрак към Даниълз. Това не беше нито въпрос, нито твърдение, пък и едва ли можеше да се нарече реч. Звучеше точно като разговорите, които Даниълз слушаше, когато гледаше звездите. — *Ти разговаряше с него като приятел* — продължи призракът (понятието, избрано от призрака, означаваше не точно „приятел“, а нещо друго, но имаше същото приятелско, доброжелателно значение). — *Предложи му помощ. Нима ти можеш да му помогнеш?*

— Не знам — отвърна Даниълз. — Сега, навярно, не ще мога. Но след стотина години — чуваш ли ме? Разбираш ли какво казвам?

— *Ти казваш, че помощта е възможна, само че след време. Уточни след колко време?*

— След сто години — отвърна Даниълз. — Когато планетата се завърти около централното светило сто пъти.

— *Какво значи сто пъти?* — запита съществото.

Даниълз разпери пръстите на двете си ръце.

— Можеш ли да видиш пръстите ми? Окончанията на ръцете ми?

— *Какво значи да видиш?* — попита съществото.

— Да ги възприемеш със сетивата си. Да ги преброиш.

— Да, аз мога да смятам.

— Те са десет — поясни Даниълз. — Десет пъти по десет прави сто.

— Това не е много дълъг срок — отвърна съществото. — Каква помощ ще бъде възможна тогава?

— Знаеш ли нещо за генетиката? Как се заражда всичко живо и как зародилото се създаване узнава какво ще стане? Как расте и отде знае как да расте и какво да бъде? Известно ли ти е нещо за нуклеиновите киселини, които определят как ще се развива всяка клетка и какви функции ще изпълнява?

— Аз не знам твоите термини — отвърна съществото, — но те разбирам. Следователно на теб всичко това ти е известно? Следователно ти не си просто тъпа дива твар, като другите, които стоят на едно място или се заравят в почвата, или лаят по другите неподвижни, или бягат по земята?...

Разбира се, всичко това съвсем не звучеше така. И освен думите — или смисловите им единици, оставящи усещане за думи — имаше още и зрителни образи на дървета, мишки, катерички, зайци, на тромава къртица и бързонога лисица.

— На мен чак всичко не ми е известно — отвърна Даниълз, — но на другите от моето племе е известно. Аз не знам кой знае колко. Но има хора, които са посветили целия си живот на изучаване законите на наследствеността.

Призракът висеше над края на площадката и доста дълго мълча. Зад него дърветата се превиваха от вятъра, извила се беше снежна вихрушка. Даниълз, треперейки от студ, се промъкна по-навътре в пещерата, като се питаше дали не му се е привидяла искрящата сянка.

Но не успя да довърши мисълта си, защото съществото заговори отново, като този път, изглежда, изобщо не се обръщаше към човека. По-скоро то си припомняше случки от живота си, също като онова другото същество, зазидано в скалите. И макар спомените да не бяха предназначени за човека, потокът от образи, излъчван от съществото, стигна до мозъка на Даниълз, изпълни целия му мозък и измести собствените му мисли, сякаш тези образи принадлежаха на самия Даниълз, а не на призрака, замръзнал насреща му.

5

Отначало Даниълз видя пространство — безбрежно, безкрайно, жестоко, студено, толкова чуждо на всичко, толкова безразлично към всичко, че разумът се вцепенява, и не толкова от страх или чувство за самотност, колкото от осъзнаването, че в сравнение с вечността на Космоса ти си пигмей, безкрайно малка прашинка, неподдаваща се на изчисление. Прашинката изчезва в неизмеримите глъбини, лишена от всякакви ориентир — не, все пак не е напълно лишена, защото пространството е запазило следа, отпечатък, чиято същност не можеш ни да обясниш, ни да изразиш, понеже те не се побират в рамките на човешките представи; следата, отпечатъкът сочат макар и безнадеждно смътно пътя, който е изминало в незапомнени времена друго едно същество. И безразсъдна решителност, дълбока преданост — някаква непреодолима потребност кара прашинката да се движи по тази слаба, неясна следа, накъдето и да води тя, даже и отвъд пределите на пространството, отвъд пределите на времето, или на едното и другото, взети заедно. Движи се без почивки, без колебания и без съмнения, докато следата не го отведе до целта, или не бъде заличена от ветровете — ако в пустошта има ветрове...

„Дали не се крие в нея — запита се Даниълз, — в тази решителност нещо познато, поддаващо се на превод на земния език и затова способно да стане нещо като мост между тези същества от друг звезден свят и моето човешко «аз»?...“

Пустошта, мълчанието и студеното равнодушие на Космоса продължава векове, векове и векове — като че ли пътят изобщо няма да има край. Но Даниълз все пак разбра, че краят е именно тук, сред изсечените от времето хълмове над древната река. И тогава почти безкрайните векове мрак и студ се смениха с почти безкрайни векове чакане: пътят свърши, следата го доведе в непостижими далечини и сега му оставаше само да чака, въоръжен с безгранично, неизтощимо търпение.

— *Ти говореше за помощ — обърна се към Даниълз искрещото същество. — Но защо? Ти не познаваш онзи, другия. Защо искаш да му помогнеш?*

— *Нали е живо същество — отвърна Даниълз. — Той е живо и аз съм живо. Нима това не е достатъчно?*

— *Не разбирам — отвърна съществото.*

— *Според мен е достатъчно ясно — каза Даниълз.*

— *Как можеш да му помогнеш?*

— *Вече споменах за генетиката. Как да ти обясня...*

— *Аз възприех терминологията от твоите мисли. Имаш предвид генетичния код.*

— *Ще се съгласи ли той, зазиданият в скалите, когото ти охраняваш...*

— *Не го охранявам — отвърна съществото. — Аз просто го чакам.*

— *Ще трябва дълго да чакаш!*

— *Аз умея да чакам. Чакам го доста отдавна. Мога още дълго да чакам.*

— *Някога — заяви Даниълз, — скалите ще се разрушат от ерозията. Но не е необходимо толкова дълго да чакаш. Знае ли той, другият, генетичния си код?*

— *Знае — отвърна съществото. — Той знае много повече от мен.*

— *Знае ли напълно кода си? — настойчиво повтори Даниълз. — Чак до последната най-нищожна връзка...*

— *Знае — потвърди съществото. — Първата задача на разумния живот е да познае себе си!*

— *А може ли, ще се съгласи ли той да предаде на нас тези сведения, да ни съобщи генетичния си код?*

— *Предложението ти е дръзко — оскърби се искрещото същество (думата, която то употреби, беше по-силна от дръзко.). — Такива сведения никой не предава другиму. Това е нескромно и неприлично (думите пак бяха малко по-други от „нескромно“ и „неприлично“). Всъщност, това означава да отдадеш в чужди ръце собственото си „аз“. Пълна и безсмислена капитулация.*

— *Не е капитулация — възрази Даниълз, — а начин да се измъкне от заточението. След сто години, както ти казах, хората от*

моето племе ще умеят по генетичния код да възсъздават всяко живо същество. Ще могат да направят съвсем точно копие от него.

— *Но нали той ще си остане все така зазидан в скалите?*

— Само единият от двамата. Първият от близнаците наистина ще трябва да чака, докато ерозията разруши скалите. Но вторият, копието на първия, ще заживее отново.

„Ами ако съществото в скалите — мина му през ума, — изобщо не иска да го спасяват? Ами ако то съзнателно се е погребало под каменните пластове? Може то да е потърсило там убежище? Може би, ако поиска, то би се освободило от тъмницата си така лесно, както този искрещ призрак се измъкна изпод насипа?“

— *Не, изключено е* — отвърна видението, увиснало на края на площадката. — *Аз се държах безотговорно. Чакайки го, заспах и съм спал доста дълго.*

„Действително толкова дълго — каза си Даниълз, — че над спящия песъчинка по песъчинка се бе наслоила пръст и образувал насип — че откъртените от студа камъни от скалата бяха се срасли със земята, а до камъните бяха израсли група брезички и благополучно бяха извисили стебла, високи тридесет фута...“ В случая той имаше предвид различието в представите за време, което човек просто не можеше да проумее.

„И все пак — каза си Даниълз — нещичко проумях...“ Доловил бе безграничната преданост и безкрайното търпение, с които искрещото същество бе последвало онова, другото през звездните бездни. Не се съмняваше, че бе доловил и следното: разумът на това създание — на предания звезден пес, който, застанал на площадката пред пещерата, сякаш се бе приближил до него, Даниълз, докоснал бе собствения му разум и за миг двата разума, въпреки всичките им различия, се бяха слели в порива на разбиране и признателност — та навярно за първи път от милиони години песът от далечния Космос бе срещнал някого, способен да проумее повелята на дълга и смисъла на призванието.

— Може да се опитаме да го освободим, като разрушим скалите — предложи Даниълз. — Аз, разбира се, вече мислих за това, но се изплаших да не го раним. Пък и трудно ще убедя хората...

— *Не* — отвърна съществото, — *не можем да го измъкнем. Има много неща, които ти не би разбрал. Но първото ти предложение е*

достойно за внимание. Ти каза, че не притежаваш достатъчно знания в областта на генетиката, за да предприемеш веднага необходимите действия. А опита ли да се посъветваш с други същества от твоето племе?

— Говорих с един — отвърна Даниълз, — само че не ме доизслуша. Реши, че съм се побъркал. Но в края на краищата той не бе и най-подходящият човек, с когото трябваше да поговоря. Навярно, покъсно ще съумея да поприказвам с други хора, но не сега. Колкото и да ми се ще да му помогна, сега нищо не ще постигна. Те ще ми се присмеят, а аз не понасям присмеха. След стотина години, а може би и по-рано ще мога...

— Ти няма да живееш сто години — обади се звездният пес. — Ти спадаш към недълголетен вид. Което, навярно, обяснява и стремителния ви възход. Целият живот тук е недълговечен и това е дало на еволюцията шансове да формира разума. Когато попаднах на вашата планета, тук живееха само безмозъчни твари.

— Прав си — отвърна Даниълз. — Аз няма да живея сто години. Дори и ако смятаме от деня на раждането ми, пак не ще доживея до сто години, а по-голямата част от живота ми вече е отминала. Не е изключено и да съм изживял и целия си живот. Защото ако не се измъкна от тази пещера, буквално след два-три дена ще умра.

— Протегни ръка — предложи искрещото същество. — Протегни ръка и ме пипни, събеседнико.

Даниълз протегна ръката си, но тя мина през святкащото същество, без нищо да усети — нима можеш да пипнеш въздуха.

— Ето, виждаш ли — забеляза съществото, — аз не съм в състояние да ти помогна. Няма никакви начини нашите енергии да си взаимодействуват. Много съжалявам, приятелю. (Думата, която избра призракът, не съответствуваше напълно на понятието „приятел“, но беше хубава дума и, както се досети Даниълз, може би означаваше много повече от „приятел“).

— И аз съжалявам — отвърна Даниълз. — Искаше ми се още да поживея.

„Значи — каза си Даниълз, — срещата ми с пратеника на другата цивилизация е безсмислена. Ако по някакво чудо не слеза от тази площадка, нищо няма да мога да направя, абсолютно нищо... А от друга страна, защо пък да съм длъжен да се грижа за спасяването на

съществува, зазидано в скалите? Най-важно е сега аз да оживея, а не да се безпокоя, че с моята смърт зазиданият ще загуби последния си шанс за спасяване...“

— Но, може би, нашата среща — обърна се Даниълз към искрещото същество, — все пак не е напразна? Сега, когато ти разбра...

— *Дали съм разбрал или не — забеляза съществува, — няма значение. За да постигнем целта, аз би трябвало да предам получените сведения на онези, които са край далечната звезда, но даже и да бих могъл да се свържа с тях, те не биха ме удостоили с внимание. Аз съм твърде нищожен, нямам право да беседвам с висшите същества. Единствената ми надежда са съществата от твоето племе, и то само при условие, че ти оцелееш. Защото аз долових мимолетната ти мисъл, че ти си единственият, способен да ме разбере. Между съществата от твоето племе няма друг, който би допуснал дори мисълта за моето съществуване.*

Даниълз кимна. Това беше самата истина. Никой от живеещите на Земята хора не притежаваше неговите способности. За съществува в скалите той беше единствената, макар и слаба надежда — но преди надеждата да стане реална, трябва да намери някого, който да го изслуша и да му повярва. И не просто да му повярва, а да пренесе тази вяра през годините в онези далечни времена, когато инженерната генетика ще има много по-големи възможности от сега.

— *Ако успееш да се измъкнеш жив от това критично положение — заяви песът от космическата бездна, — тогава аз, навярно, ще мога да потърся енергия и технически средства за осъществяване на твоя замисъл. Но ти трябва да си наясно, че аз не съм в състояние да ти предложа начин за спасение.*

— Ако случайно някой мине наблизко — отвърна Даниълз — или ако почна да викам, може да ме чуят...

И той завика с всички сили, но не получи отговор. Снежната виелица заглушаваше виковете му — пък и той прекрасно разбираше, че в такова време хората си седят по правило в къщи. Накрая се умори и прилегна на камъните да си откъдне. Искрещото същество все така висеше над площадката, но толкова бе загубило формата си, че приличаше на наклонена, посипана със сняг коледна елха.

Даниълз се стараеше да не заспи, затваряше само за миг очи и веднага пак ги отваряше — внимаваше клепачите му да не стоят дълго затворени, за да не го налегне сънят. Добре беше да се пораздвижи, да потупа раменете си, за да се сгрее — но тялото му бе станало тежко като олово и ръцете не искаха да действуват.

Усети как тялото му се отпуска, помъчи се да стане. Но волята му бе притъпена, много по-уютно бе на каменния под. Можеше да си позволи да отдъхне, преди да напрегне силите си, за да стане. Най-странното е, че дъното на пещерата изведнъж се покри с кал и вода, а над главата му изгря слънцето и отново стана топло...

Той скочи уплашен и видя, че стои до глезен във вода, която се разлива чак до хоризонта, а краката му са затънали в лепкава черна тиня.

6

Нямаше я пещерата, нямаше го и хълма, на който би могла да бъде пещерата. Имаше само необятна водна повърхност, а като се обърна, съвсем близо, на някакви си тридесет фута се виждаше кален бряг на мъничко островче — на мръсно каменисто островче с отвратителни зелени петна по камъните.

Даниълз знаеше от опит, че е попаднал в друго време, без да променя местонахождението си. Всеки път, когато се преместваше във времето, той продължаваше да се намира на същата точка на земната повърхност, където беше преди промяната. И сега, като стоеше на плитчината, пак се учуди — за кой ли път — на странния механизъм, който поддържаше тялото му в пространството с такава точност, че макар и прехвърлил се в друга епоха, не е погребан под двадесетфутов слой пясък и камъни или обратното, не е увиснал във въздуха, на двадесет фута височина.

И на тъпака би било ясно, че време за размишления няма. По невероятно стечение на обстоятелствата той вече не в заточен в пещерата и здравият смисъл изискваше час по-скоро да се махне от мястото, където се бе озовал. Забавеше ли се, виж че внезапно пак се е озовал в своето време и тогава ще трябва отново да мръзне в пещерата.

Обърна се тронаво — с мъка издърпа краката си от лепкавата тиня — и изтича към брега. С доста усилия се добра до островчето, покатери се по хаотично разхвърляните камъни и там най-сетне приседна да си отдъхне. Трудно се дишаше. Даниълз с напрежение поемаше въздух с широко отворена уста и разглеждаше водната шир, проблясваща под лъчите на топлото слънце. Едва сега си даде сметка, че тя е още по-необятна, отколкото му се стори отначало. За първи път при скитанията си в миналото попаднаше на толкова внушително водно пространство. Досега винаги се бе озовавал на сушата, и при това в местност, позната в общи черти — в задния план между хълмовете неизменно течеше реката.

Днес всичко беше неузнаваемо. Попаднал бе в съвсем неизвестен край — несъмнено в много по-далечна по време епоха и той явно се бе озовал на брега на голямото вътрешно море, когато атмосферата е била бедна на кислород — много по-бедна, отколкото в следващите епохи. „Вероятно — реши той — сега съм приблизително на границата, отвъд която животът за мен би бил просто невъзможен...“ Все още имаше кислород, макар и недостатъчно, поради това той дишаше много по-често от обикновено. Ако се бе върнал с още милион години назад в миналото — нямаше да има достатъчно кислород за дишане. А в още по-ранна епоха — не би имало изобщо свободен кислород.

Загледал се в крайбрежната ивица, Даниълз забеляза, че по нея сноват множество мънички създания, пъплещи в пяната и изхвърления на брега боклук или дълбаещи миниатюрни дупчици в калта. Той протегна ръка и леко почегърта камъка, върху който седеше. Зеленото петно веднага се отдели и по дланта му полепна лигава маса, противна на пипане. Значи пред него е първият живот, осмелил се да се измъкне на сушата — същества, които още не можеш да наречеш и същества, още неготови, пък и неспособни да се откъснат от полите на майката-вода, която неизменно е отглеждала живота от самото му начало. Даже растенията — и те още се притискаха към морето, като пропълзляваха само по онези скали, където явно, макар и рядко достигаха пръските на прибой.

След няколко минути Даниълз почувствува, че диша по-леко. Ходенето, когато с усилия измъкваш краката си от тинята при недостига на кислород, се превръщаше в истинска мъка. Но ако просто седеше на камъните, без да се движи, някак задъхването понамаля.

Сега, когато кръвта престана да бие в слепоочията му, Даниълз чу тишината. Различи един-единствен звук — лекото плискане на водата по тинестия бряг, и този еднообразен звук по-скоро подчертаваше тишината, отколкото да я нарушава. Никога досега в живота си не бе срещал такова съвършено еднозвучие. През всички други времена над планетата дори и в най-тихите дни са се носели безброй различни звукове. А тук, освен морето просто нямаше нищо друго, което би могло да издава звук — нито дървета, нито животни, нито насекоми, нито птици, само вода, докдето ти стига погледът.

За първи път от много месеци насам той отново изпита чувството, че е чужд на околната среда, чувството, че е неуместно

присъствието му тук, където не са го канели и където по същество той нямаше право да бъде; появил се бе тук самозвано и затова обкръжаващият го свят му оставаше чужд, както, впрочем и на всеки, който по размери и разум се различава от дребосъка, сновящ по брега. Седеше под чуждото слънце сред чуждата вода и наблюдаваше мъничките буболечки, на които през бъдещите милион години бе съдено да се развият до нивото на същество, подобно на него, Даниълз — наблюдаваше ги и се опитваше да усети макар и далечното си родство с тях. Но опитите му бяха безуспешни: Даниълз не можа да усети никакво родство.

И изведнъж в този еднозвучен свят нахълта някакво боботене, слабо, но отчетливо. Боботенето се усили, отекуна от водата, разтърси малкия остров — то идваше от небето. Даниълз скочи, вдигна глава — точно така: от небето се спускаше кораб. Даже не кораб в привичното понятие — нямаше ясно очертани контури, а само изкривяване на пространството, сякаш много плоскости светлина (ако съществува такова нещо като плоскости светлина) се пресичаха без определена система. Боботенето се засили до вой, раздиращ атмосферата — а плоскостите светлина непрекъснато променяха или формата си, или местата си, така че корабът всеки миг представляваше нещо по-друго от преди.

Отначало корабът се спускаше бързо, после по-бавно — и все пак продължаваше да пада, тежко и целеустремено, право върху острова.

Даниълз неволно се сви, подтиснат от тази маса небесна светлина и гръм. Море, тинест бряг и камъни — всичко наоколо, въпреки яркото слънце, засвятка от лумналите пламъци в плоскостите светлина. Той зажумя, за да защити очите си от пламъците и въпреки това разбра, че няма защо да се опасява — корабът ще се приземи не на островчето, а на стотина фута от брега.

До повърхността на морето оставаха не повече от петдесет фута, когато исполинският кораб спря, увисна във въздуха и от плоскостите се появи някакъв блестящ предмет. Предметът падна, като вдигна фонтан пръски, но не потъна, а остана да лежи на тинестата плитчина и по този начин се виждаше цялата му горна половина. Беше кълбо — ослепително блестяща сфера, о която се плискаха вълните, и на

Даниълз се стори, че плискането се чува дори през оглушителния тътен.

И тогава над пустинния свят, над грохота от кораба, над плискането на водата се разнесе глас, печално безстрастен — не, това, разбира се, не можеше да бъде глас, всякакъв глас би бил сега прекалено немощен, за да изрече думи. Но думи се чува, и нямаше даже никакво съмнение какво означаваха те:

— *И така, в изпълнение волята на великите и решението на съда ние те оставяме на тази безплодна планета с искрената надежда, че сега ще имаш достатъчно време и желание да поразмислиш за извършените престъпления и особено за... (последваха думи и понятия, които на човек не бе дадено да проумее — те сякаш се сливаха в проточено неразбираемо бърборене, но самото това бърборене или нещо в него заставяше кръвта в жилите да изстива и едновременно изпълваше душата с отвращение и ненавист, каквито Даниълз не бе изпитвал досега). Наистина трябва да съжаляваме, че не си осъден на смърт, защото, въпреки цялото ни отвращение към убийството, по-милосърдно би било да те убиехме и по-точно би съответствувало на нашата цел, която се състои в това — ти никога вече да не можеш да установиш контакт с живот от какъвто и да е вид и род. Остава само да се надяваме, че тук, извън пределите на най-отдалечените междוזвездни пътища, на тази, неотбелязана на картите планета, нашата цел ще бъде постигната. Въпреки това ти налагаме още и наказание на задълбочен самоанализ и ако в някакви непостижимо далечни времена ти поради нечие неведение или зъл умисъл бъдеш освободен, да почнеш да се държиш по друг начин, та при никакви условия да не те сполети отново подобна участ. Сега, съгласно закона, ти се разрешава да кажеш последната си дума.*

Гласът замлъкна и след секунда се чу друг. Фразата, която произнесе този нов глас, беше по-сложна, но смисълът ѝ може да се предаде със земните думи:

— *Вдън земя да пропаднеш!*

Грохотът се усили и корабът пое към висините. Даниълз го проследи, докато грохотът не заглъхна в далечината, а корабът не се превърна в бледа точица в синевата. Тогава той се изправи, но не съумя

да преодолее треперенето и слабостта. Напипа зад гърба си камъка и отново седна.

И пак единственият звук в този свят остана плискането на водата от редуващите се към брега вълни. Не се чуваше плискането на вълните в блестящата сфера, която се намираше на стотина фута от брега — просто му се беше сторило. Слънцето безпощадно прежуряше, играеше си с огнените отблясъци върху повърхността на Кълбото, и Даниълз откри, че пак не му достига въздухът.

Нямаше никакво съмнение, че пред него на плитчината се намираше този, който бе привикнал да назовава „съществото, зазидано в скалите“. Но по какъв начин му се бе удало на него, на Даниълз, да се пренесе през стотиците милиони години в нищожния микроотрязък на времето, който криеше в себе си отговора на всичките му въпроси: какъв разум е погребан под пластовете варовик? Това не можеше да бъде случайно съвпадение — вероятността от подобно съвпадение е толкова малка, че изобщо не се поддава на изчисления. Ами ако неволно е узнал от блещукация призрак пред входа на пещерата много повече, отколкото подозираше? Нали мислите им, припомни си Даниълз, се сляха макар и за миг — дали този миг не е станало предаване на знания? Знанието се е скрило в някое ъгълче на мозъка му и сега е изплувало в съзнанието му. Или, без да иска, е задействувал системата на психическо предупреждение, призвана да сплашва онези, на които би хрумнало да освободят изпадналия в немилост изгнаник?

А блещукацият призрак, излиза, че няма нищо общо с това. Ами ако изпадналият в немилост затворник — обитателят на кълбото носи в себе си съкровено, неизвестно на съдиите добро начало? Как иначе освен с това добро начало може да се обясни фактът, че призрактът е съумял да съхрани чувството си на дълг и преданост в течение на всичките геологични епохи. Но тогава неизбежно възниква въпросът: какво е добро и какво е зло? И кому е дадено да съди?

Впрочем, съществуването на блещукация призрак само по себе си нищо не доказва. И за най-ниско падналия човек ще се намери куче, готово да чака стопанина си и да го следва чак до гроба.

По-удивително е другото: какво пак се е случило със собствения му мозък? Как и защо той безпогрешно съумя да избере в миналото точно момента на това извънредно рядко събитие? И какви нови неподозирани, изумителни способности тепърва ще открие в себе си?

И колко далеч ще го заведат те в предвижването му към абсолютното знание? И каква е собствено целта на това предвижване?

Даниълз седеше на камъните и дишаше тежко. Над него слънцето печеше, пред него се простираше морето, тихо, спокойно, ако не се смятат дългите гънки, които заобикаляха кълбото и пълзяха към брега. В калта под краката му пълзяха мънички буболечки.

„Би могло — мина му мисълта, — да се приближа и да разгледам както трябва кълбото, преди да е потънало в тинята...“ Но не, сто фута в такава атмосфера са твърде дълъг път, а главното — не бива да рискува, не бива да се приближава към бъдещата пещера, нали рано или късно ще се прехвърли отново в своето време.

Опияняващата мисъл — къде попаднах! — постепенно избледня, чувството, че присъствието му в тази древна епоха е съвсем неуместно, се разсея и тогава стана ясно, че калното равно островче е царство на съсипателна скука. Нямаше какво да разглежда, само едно море, небе и тинест бряг. „На това място — помисли си той, — повече никога нищо няма да се случи: корабът отлетя, забележителното събитие свърши...“ Естествено, тук и сега се осъществяваха много от брънките на развитието, които щяха да се проявят в бъдеще, но то ставаше тайно, в по-голямата част на дъното на това плитководно море. Сновящите по брега буболечки и налепът върху скалите — смели в своята безсъзнателност предвестници на далечните дни — внушаваха все пак известна почтителност, но не можеха да приковат вниманието му.

Като нямаше какво да прави, Даниълз взе да рисува с върха на обувката си фигура по калния бряг, но по обувката му полепна толкова кал, че не се получаваше никаква фигура.

И неочаквано видя, че вече не рисува на калта, а подритва с върха на обувката си окапали, посипани със сняг листа.

Нямаше го слънцето. Всичко наоколо тънеше в мрак, само между дърветата по-надолу по склона мъждукаше някаква слаба светлина. Снежната вихрушка брулеше лицето му, и Даниълз потрепери, вдигна бързо яката на куртката си, взе да закопчава копчетата. Мина му през ума, че нищо чудно да се вкочаняса така и да умре: прекалено рязък бе преходът от влажната задуха на тинестото крайбрежие към пронизващия леден вятър.

Жълтеникавата светлина зад дърветата като че ли се приближи, после се чуха гласове. Какво ли става там? Разбрал бе къде се намира — на около сто фута над горния край на скалата: но там, на скалата сега не можеше да има никаква жива душа, не можеше да има и светлина.

Направи нерешително крачка и спря. Нима имаше смисъл да слиза надолу? Трябваше незабавно да се връща въщи. Добитъкът, скупчен пред портата, чака да го пуснат в обора, на топло. Свинете не са хранени, кокошките също не са хранени. Човек няма право да забравя тези, които живеят благодарение на неговите грижи.

Но там долу има хора. Вярно, те имат фенер, но са на самия край на пропастта. Ако тия будали не внимават, лесно могат да се подхлъзнат и да полетят надолу от сто фута височина. Навярно са ловци на еноти, макар че какъв лов в такава нощ! Енотите отдавна са се скрили в дупките си. Но, които и да са, трябва да слезе и да ги предупреди.

Измина половината път, когато някой взе фенера, дотогава явно оставен на земята, и го вдигна над главата си. Даниълз видя лицето на човека и затича към него.

— Шерифе, какво правите тук?

Но още преди да довърши въпроса си, почувствува, че знае отговора, знае едва ли не от секундата, когато видя светлината при

пропастта.

— Кой е там? — запита шерифът, като рязко се обърна и наведе фенера, за да насочи лъча в нужната посока. — Даниълз!... Боже мой, къде бяхте, приятелю!

— Ами реших да се поразходя малко — промълви Даниълз. Сам разбираше, че обяснението му не е задоволително, но нима можеше да каже на шерифа, че той, Уолъс Даниълз преди малко се е върнал от пътешествието си във времето?

— Дявол да ви вземе — възмути се шерифът. — А ние ви търсим! Бен Адамз вдигна такава паника: отбил се във фермата ви, вас ви нямало къщи. За него не е тайна, че вечно скитате из гората, и се изплашил да не се е случило нещо с вас. Позвъни ми, а сам със синовете хукна да ви търси. Страхувахме се да не сте паднали в някоя пропаст, да не сте си счупили я крак, я ръка. В такава нощ без помощ човек дълго не може да издържи.

— А къде е Бен? — осведоми се Даниълз.

Шерифът махна с ръка, като посочи по-надолу към склона и Даниълз забеляза две момчета, вероятно синовете на Адамз: те бяха завързали въже за едно дърво и сега го издърпваха през козирката на скалата.

— Той е там, на въжето — отвърна шерифът. — Оглежда пещерата. Кой знае защо реши, че вие сте влезли в пещерата.

— Наистина, имал е основание... — започна Даниълз, но не успя да се доизкаже: в нощта проеча вик на ужас. Викът продължаваше половин минута и шерифът, подавайки фенера на Даниълз, забърза надолу.

„Страхливец — помисли си Даниълз. — Подла твар — обрече другиго на смърт, заточавайки го в пещерата, а после напълнил гащите и изтичал да звъни на шерифа, за да засвидетелствува доброжелателността си. Ама че негодник и страхливец...“

Викът заглъхна, спадна до стон. Шерифът хвана въжето, помагаше му един от синовете. Над пропастта се показаха главата и раменете на Адамз, шерифът протегна ръка и го издърпа на безопасно място. Бен Адамз рухна на земята, без да престава да стене. Шерифът го изправи на крака.

— Какво има, Бен?

— Там има някой — изхленчи Адамз. — В пещерата има някой...

— Какво, дявол да те вземе? Какво може да има там? Животно ли? Рис? Пантера?

— Не можах да видя. Просто разбрах. Почувствувах. То се е скрило навътре в пещерата.

— Че отде ще се вземе там? Нали някой е отсякъл дървото?

— Нищо не знам — хлипаше Адамз. — Трябва да се е вмъкнало в пещерата, преди да отсекаат дървото. И е попаднало в капан.

Единият от синовете подхвана баща си и даде на шерифа възможност да се оттегли. Другият издърпваше въжето и го навиваше.

— Още един въпрос — каза шерифът. — Отде накъде ти хрумна, че Даниълз се е вмъкнал в пещерата? Нали дървото е отсечено, а ако се е спуснал с помощта на въже като теб, то щеше да си виси там. Да пукна, ако разбирам нещо. Кой знае защо се катериш в пещерата, а Даниълз излезе от гората. Бих искал един от двамата да ми обясни.

Едва сега Адамз видя Даниълз и замръзна на мястото си.

— Вие тук ли сте? Откъде дойдохте? — смутено запита той. — Ние се съсипахме да ви търсим навсякъде, а вие...

— Слушай, Бен, я си върви вкъщи — прекъсна го шерифът, без да крие досадата си. — Много подозрително ми се вижда. Няма да се успокоя, докато не разбере каква е работата.

Даниълз протегна ръка към сина, който навиваше въжето.

— Според мен, то е мое.

Изумен Адамз-младши даде въжето, без да възрази.

— Ние ще минем направо през гората — заяви Бен. — Оттам е по-близо.

— Лека нощ — подхвърли шерифът. Дватамата с Даниълз продължиха нагоре по хълма без да бързат. — Слушайте, Даниълз — сети се изведнъж шерифът, — вие не сте се разхождали из гората. В такава виелица по вас щеше да полепне много повече сняг. А видът ви е като че ли току-що сте излезли от къщи.

— Е, не мога да твърдя, че съм се разхождал...

— Тогава, по дяволите, обяснете ми къде сте били. Аз, както виждате изпълних дълга си, но никак не ми харесва да ме баламосвате...

— Нищо не мога да ви обясня, шерифе. Съжалявам много, но наистина не мога.

— Добре де. А каква беше тая работа с въжето?

— Това е моето въже — отвърна Даниълз. — Загубих го днес през деня.

— И навярно, пак не можете нищо да ми обясните?

— Да, така е, не мога.

— Вижте какво — рече шерифът. — Последните години имам доста неприятности с Бен Адамз. Не бих искал сега да имам неприятности и с вас.

Изкачиха се на хълма и приближиха къщата на Даниълз. Колата на шерифа стоеше пред портата.

— Ще влезете ли? — предложи Даниълз. — Все ще се намери нещо за пиене.

Шерифът поклати глава.

— Друг път — каза той. — Не е изключено и да е скоро. Как мислите, наистина ли е имало животно в пещерата? Или просто така се е сторило на Бен? Той е от страхливичките...

— Може нищо да не е имало там — отвърна Даниълз, — но щом Бен казва, по-добре да не спорим. Въображаемото понякога може да ти се стори толкова реално, сякаш си го видял наяве. Всеки от нас, шерифе, има в живота си спътници, които на никого друго не е съдено да види.

Шерифът го изгледа озадачен.

— Даниълз, какъв бръмбар ви е влязъл в главата? За какви спътници говорите? Какво ви измъчва? Заради какво сте се погребали жив в тоя затънтен край. Има нещо...

Не дочака отговор. Седна в колата, запали мотора и потегли.

Даниълз постоя на пътя, наблюдавайки как изчезват в снежната вихрушка гневните светлини на стоповете. Оставаше му само едно — смутено да свие рамене: шерифът бе задал сума ти въпроси и нито на един не настоя да получи отговор. Навярно, има въпроси, на които не ти се иска да узнаеш отговора.

После Даниълз се обърна и тръгна по заснежената пътечка към къщи. Да пийне сега чаша кафе и нещо да похапне — но най-напред трябва да се заеме със стопанството. Трябва да издои кравите, да нахрани свинете. Кокешките ще потърпят до утре — вече е късно да

им дава храна. А кравите навярно мръзнат пред затворената врата на обора, мръзнат вече отдавна и просто нечестно е да ги кара да мръзнат още.

Отвори вратата и влезе в кухнята.

Чакаха го. Нещо седеше на масата, а може би бе увиснало така ниско над масата, та изглеждаше че седи. Огънят в огнището не гореше, в стаята бе тъмно, само съществото блещукаше.

— *Видя ли?* — осведоми се съществото.

— Да — отвърна Даниълз. — Видях и чух. И не знам какво да предприема. Кое е добро и кое е зло? Кому е дадено да съди кое е добро и кое е зло?

— *Не на теб* — рече съществото. — *И не на мен. Мога само да чакам и да не губя надежда.*

„А може би там, сред звездите — помисли Даниълз, — има същества, на които е дадено да съдят? Може би, ако опитам да се намеся в разговора на звездите, да се опитам да им поставя въпроса, ще получа отговор? Трябва да съществува във Вселената някаква единна етика. Например, нещо като галактични заповеди. Нека да не са десет, нека са само две или три — достатъчно ще са...“

— Извинявай, сега бързам и не мога да беседвам — каза той на глас. — Имам домашни животни и птици, длъжен съм да се погрижа за тях. Но ти не си отивай. По-късно ще имаме време да поприказваме.

Той опипа пейката до стената, намери фенера, напипа на полицата кибрита. Запали фенера — слабият пламък разля в центъра на тъмната стая светло петно.

— *С теб живеят и други същества, за които ти си длъжен да се грижиш?* — попита съществото. — *Други, не съвсем като теб? Които ти се доверяват и не притежават твоя разум?*

— Навярно, би могло и така да се каже — отвърна Даниълз. — Макар, да си призная, никога досега не съм мислил за това от такава гледна точка.

— *А може ли да дойда с теб?* — осведоми се съществото. — *Току-що ми мина през ума, че в много отношения ние с теб си приличаме.*

— Много си при... — Даниълз не довърши фразата.

„Ами ако това не е куче? — запита се Даниълз. — Не е предано куче пазач, а пастир? И онзи под скалния масив, не е Господарят, а

отделила се от стадото овца? Нима е възможно да е така?...“

Той дори протегна ръка по посока на съществото с инстинктивния жест на пълно единомислие, но навреме се сети, че няма какво да пипне. Тогава просто вдигна фенера и тръгна към вратата.

— Да вървим — подхвърли той през рамо.

И те тръгнаха двамата през вилицата към обора, натам, където търпеливо чакаха кравите.

Повестта е публикувана в списание „Космос“, броеве 9 и 10 от 1978 г.

Илюстрация: з.х. Иван Кирков

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.